

УДК 005.4:658.8]:351

М. І. Міщенко,

д. е. н., професор, професор кафедри економіки та менеджменту,

Український державний університет науки і технологій, м. Дніпро, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0372-1957>

Н. В. Баган,

доктор філософії з економіки, старший викладач кафедри менеджменту ім. І. А. Маркіної,

Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3846-7207>

О. А. Докучаєв,

к. е. н., доцент, доцент кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності,

Київського кооперативного інституту бізнесу і права, м. Київ, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6526-7193>

DOI: 10.32702/2306-6792.2024.11.31

ВНУТРІШНІ ТА ЗОВНІШНІ ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА БЕЗПЕКОВУ ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ РЕСУРСАМИ ІННОВАЦІЙНО ОРІЄНТОВАНИХ ПІДПРИЄМСТВ В КОНТЕКСТІ РОЗВИВАЮЧОГО МАРКЕТИНГУ ТА ДИДЖИТАЛІЗАЦІЇ

M. Mishchenko,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Economics
and Management, Ukrainian State University of Science and Technologies, Dnipro, Ukraine

N. Bahan,

PhD in Economics, Senior Lecturer of I. Markina Department of Management,
Poltava State Agrarian University, Poltava, Ukraine

O. Dokuchaiev,

PhD in Economics, Associate Professor of Department of Business, Trade
and Stock Exchanges, Kyiv Cooperative Institute of Business and Law, Kyiv, Ukraine

INTERNAL AND EXTERNAL FACTORS AFFECTING THE SECURITY EFFICIENCY OF RESOURCE MANAGEMENT OF INNOVATIVE ENTERPRISES IN THE CONTEXT OF DEVELOPING MARKETING AND DIGITALIZATION

В статті розглянуто внутрішні та зовнішні чинники впливу на безпекову ефективність управління ресурсами інноваційно орієнтованих підприємств в контексті розвиваючого маркетингу та диджиталізації. У сучасному динамічному світі інноваційно орієнтовані підприємства стикаються з численними викликами, пов'язаними з управлінням ресурсами та забезпеченням безпеки. Ці виклики посилюються в контексті розвиваючого маркетингу та диджиталізації, які створюють нові можливості, але й носять певні ризики. На безпекову ефективність використання ресурсів інноваційно орієнтованих підприємств чинять вплив зовнішні та внутрішні чинники. Чинники внутрішнього середовища впливають на внутрішню ефективність використання ресурсів, і, як правило, визначаються відповідно до елементів самої системи управління та процесів, що проходять всередині підприємства. Досліджувати ефективність використання ресурсів інноваційно орієнтованого підприємства в контексті розвиваючого маркетингу та диджиталі-

зації, спираючись лише на чинники внутрішнього середовища не є доцільним, оскільки важливою стороною є зовнішня безпекова ефективність, на яку впливають чинники зовнішнього середовища. Під зовнішнім середовищем розуміють сукупність чинників, вплив яких сприяє функціонуванню, покращенню та ефективному використанню ресурсів інноваційно орієнтованим підприємством, які воно має враховувати у своїй діяльності. Отже, фактори внутрішнього середовища здатні впливати на безпекову ефективність діяльності інноваційно орієнтованого підприємства зсередини, шляхом удосконалення використання власних ресурсів та впровадження інтенсивних технологій. Фактори зовнішнього середовища здатні впливати на безпекову ефективність діяльності інноваційно орієнтованого підприємства ззовні, зокрема це може бути діяльність органів влади, фінансових установ, ринкових інституцій тощо. Чинники зовнішнього середовища, які визначають зовнішню безпекову ефективність використання ресурсів інноваційно орієнтованих підприємств доцільно встановлювати відповідно до суб'єктів зовнішнього середовища, що взаємодіють з підприємством в контексті розвиваючого маркетингу та диджиталізації. Саме таке визначення та поєднання чинників, які впливають на ефективність управління підприємством, надасть змогу встановити необхідний перелік напрямів, складових і показників процедури оцінки безпекової ефективності використання ресурсів інноваційно орієнтованими підприємствами, а визначення найвпливовіших факторів зовнішнього середовища дозволить отримати інформацію про нього.

The article examines the internal and external factors influencing the security efficiency of resource management of innovatively oriented enterprises in the context of developing marketing and digitalization. In today's dynamic world, innovative enterprises face numerous challenges related to resource management and security. These challenges are intensified in the context of evolving marketing and digitalization, which create new opportunities, but also carry certain risks. External and internal factors influence the safety efficiency of the use of resources of innovation-oriented enterprises. The factors of the internal environment affect the internal efficiency of the use of resources, and, as a rule, are determined according to the elements of the management system itself and the processes that take place inside the enterprise. It is not appropriate to study the effectiveness of the use of resources of an innovatively oriented enterprise in the context of developing marketing and digitalization, relying only on the factors of the internal environment, since an important aspect is the external security efficiency, which is influenced by the factors of the external environment. The external environment is understood as a set of factors, the influence of which contributes to the functioning, improvement and effective use of resources by an innovatively oriented enterprise, which it must take into account in its activities. Therefore, the factors of the internal environment are able to influence the safety efficiency of the innovation-oriented enterprise from the inside, by improving the use of own resources and implementing intensive technologies. The factors of the external environment can influence the safety efficiency of the innovation-oriented enterprise from the outside, in particular, it can be the activities of authorities, financial institutions, market institutions, etc. The factors of the external environment, which determine the external security efficiency of the use of resources of innovatively oriented enterprises, should be established according to the subjects of the external environment interacting with the enterprise in the context of developing marketing and digitalization. It is this definition and combination of factors that affect the efficiency of enterprise management that will make it possible to establish the necessary list of directions, components and indicators of the procedure for assessing the safety efficiency of the use of resources by innovatively oriented enterprises, and the definition of the most influential factors of the external environment will allow obtaining all possible and necessary information about it.

Ключові слова: чинники впливу, безпекова ефективність, управління ресурсами, інноваційно орієнтовані підприємства, розвиваючий маркетинг, диджиталізація.

Key words: influencing factors, safety efficiency, resource management, innovation-oriented enterprises, developing marketing, digitalization.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Безпекова ефективність виробництва належить до найважливіших результативних показників розвитку будь-якої господарюючої системи, незалежно від її цільового призначення, структури продукції, що виробляється, її якості, масштабів виробництва та інших кількісних, структурних та підсумкових показників. Визначальне місце у системі забезпечення безпекової ефективності функціонування належить раціональному використанню ресурсів інноваційно орієнтованими

підприємствами. Аналіз внутрішніх та зовнішніх чинників впливу на даний процес в контексті розвиваючого маркетингу та диджиталізації є надзвичайно актуальним в сучасних умовах.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ, В ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО РОЗВ'ЯЗАННЯ ДАНОЇ ПРОБЛЕМИ І НА ЯКІ СПИРАЄТЬСЯ АВТОР, ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ ОЗНАЧЕНА СТАТТЯ

У сучасному динамічному світі інноваційно орієнтовані підприємства стикаються з числен-

Рис. 1. Внутрішні чинники впливу на безпекову ефективність використання ресурсів інноваційно орієнтованих підприємств

Джерело: авторська розробка.

ними викликами, пов'язаними з управлінням ресурсами та забезпеченням безпеки. Ці виклики посилюються в контексті розвиваючого маркетингу та диджиталізації, які створюють нові можливості, але й носять певні ризики. Актуальність дослідження даної теми обумовлюється наступними факторами:

зростання значення інновацій — інновації є ключовим фактором конкурентоспроможності підприємств у сучасному світі. Інноваційно орієнтовані підприємства постійно шукають нові ідеї та продукти, щоб випередити своїх конкурентів;

складність управління ресурсами — управління ресурсами інноваційно орієнтованих підприємств є складним завданням. Ці підприємства повинні ефективно використовувати свої ресурси, такі як фінанси, персонал, час та інформація, щоб досягти своїх інноваційних цілей;

вплив маркетингу та диджиталізації — розвиток маркетингу та диджиталізації створює нові можливості для інноваційно орієнтованих підприємств. Однак ці нові можливості також несуть з собою певні ризики, такі як кібербезпека, втрата даних та репутаційні ризики;

необхідність забезпечення безпеки — безпека є критично важливим фактором для інно-

ваційно орієнтованих підприємств. Ці підприємства повинні вживати заходів для захисту своїх інтелектуальних активів, інформаційних систем та персоналу від кіберзагроз та інших ризиків [1—11].

Дані факти обумовили мету, задачі та логіку представленого дослідження.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Формулювання цілей статті (постановка завдання) — дослідити внутрішні та зовнішні чинники впливу на безпекову ефективність управління ресурсами інноваційно орієнтованих підприємств в контексті розвиваючого маркетингу та диджиталізації.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

На безпекову ефективність використання ресурсів інноваційно орієнтованих підприємств чинять вплив зовнішні та внутрішні чинники.

Чинники внутрішнього середовища впливають на внутрішню ефективність використання ресурсів, і, як правило, визначаються відповідно до елементів самої системи управління та

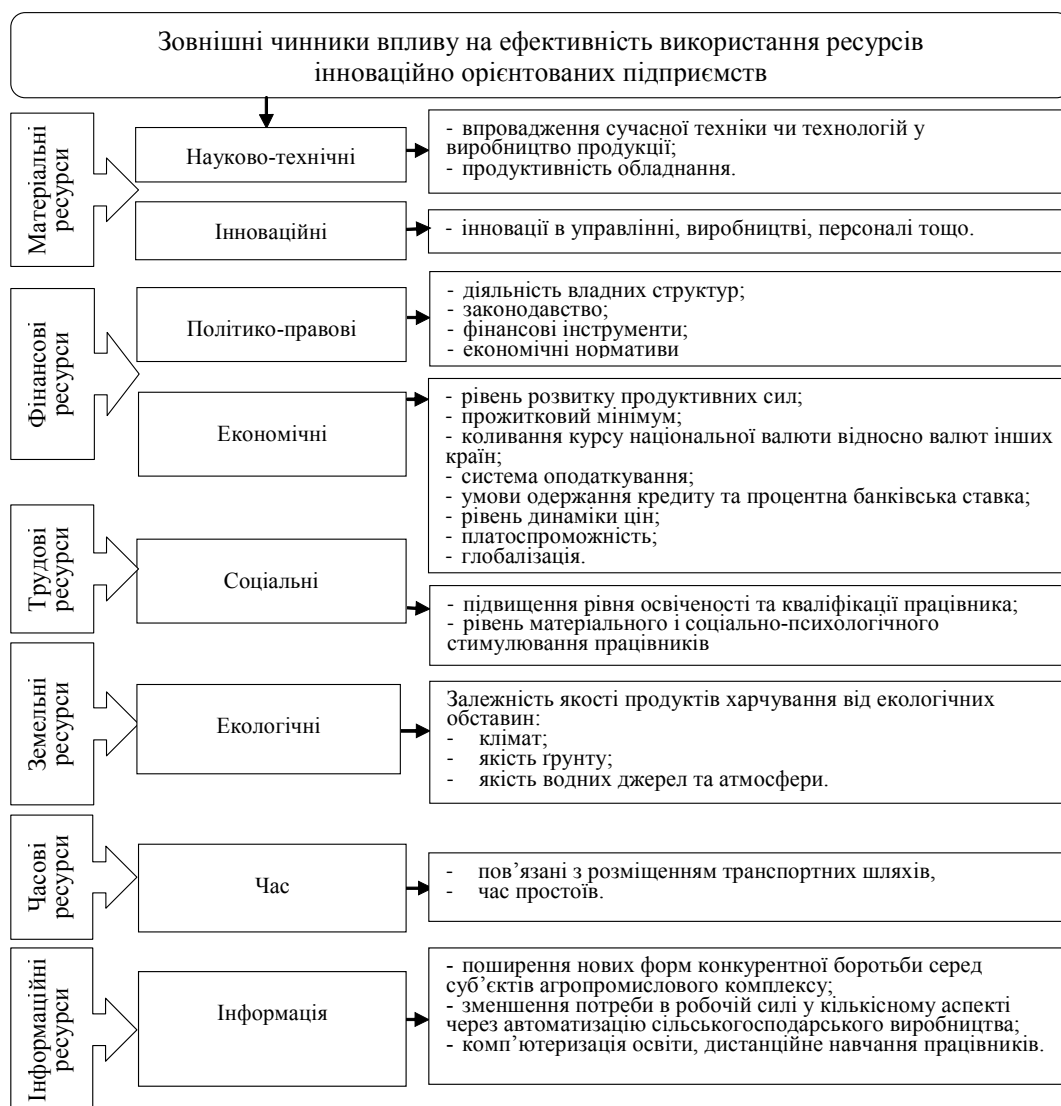

Рис. 2. Зовнішні чинники впливу на безпекову ефективність використання ресурсів інноваційно орієнтованих підприємств

Джерело: авторська розробка.

процесів, що проходять всередині підприємства (рис. 1). Досліджувати ефективність використання ресурсів інноваційно орієнтованого підприємства в контексті розвиваючого маркетингу та диджиталізації, спираючись лише на чинники внутрішнього середовища не є доцільним, оскільки важливою стороною є зовнішня безпекова ефективність, на яку впливають чинники зовнішнього середовища. Під зовнішнім середовищем розуміють сукупність чинників, вплив яких сприяє функціонуванню, покращенню та ефективному використанню ресурсів інноваційно орієнтованим підприємством, які воно має враховувати у своїй діяльності.

Отже, фактори внутрішнього середовища здатні впливати на безпекову ефективність діяльності інноваційно орієнтованого підприємства зсередини, шляхом удосконалення використання власних ресурсів та впровадження

інтенсивних технологій. Фактори зовнішнього середовища здатні впливати на безпекову ефективність діяльності інноваційно орієнтованого підприємства ззовні, зокрема це може бути діяльність органів влади, фінансових установ, ринкових інституцій тощо.

Результати аналізу визначених зовнішніх чинників впливу на ефективність використання ресурсів інноваційно орієнтованих підприємств дають змогу констатувати, що, по-перше, немає єдиного підходу до визначення комплексу зовнішніх чинників ефективності використання ресурсів (рис. 2).

Авторами переважно пропонуються абсолютно різний їх набір, який базується на підходах до визначення ефективності управління, ефективності конкурентоспроможності та ефективності діяльності підприємства. По-друге, кожен з розглянутих підходів до визначення

ня зовнішніх чинників впливу на ефективність використання ресурсів є не повним [7—10].

Єдиного підходу до складу зовнішніх чинників впливу на безпекову ефективність використання ресурсів інноваційно орієнтованих підприємств в працях різних авторів зустріти важко [7—10]. Тому, провівши опрацювання різноманітних джерел, ми можемо узагальнити одержані дані та створити власну схему зовнішніх чинників впливу на ефективність використання ресурсів аграрних підприємств.

Чинники зовнішнього середовища, які визначають зовнішню безпекову ефективність використання ресурсів інноваційно орієнтованих підприємств доцільно встановлювати відповідно до суб'єктів зовнішнього середовища, що взаємодіють з підприємством в контексті розвиваючого маркетингу та диджиталізації.

Саме таке визначення та поєднання чинників, які впливають на ефективність управління підприємством, надасть змогу встановити необхідний перелік напрямів, складових і показників процедури оцінки безпекової ефективності використання ресурсів інноваційно орієнтованими підприємствами, а визначення найвпливовіших факторів зовнішнього середовища дозволить отримати всю можливу та необхідну інформацію про нього.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Суттєвий вплив на безпекову ефективність використання ресурсів інноваційно орієнтованих підприємств мають внутрішні чинники впливу. Дослідження впливу внутрішніх чинників нами було проведене за допомогою факторних аналізів продуктивності праці, валової продукції, рентабельності персоналу, матеріаловіддачі та прибутку. Значний вплив на використання ресурсів інноваційно орієнтованих підприємств мають чинники зовнішнього середовища, які визначають зовнішню безпекову ефективність використання ресурсів. В результаті проведеного дослідження була розроблена схема зовнішніх чинників впливу на кожен вид проаналізованого нами ресурсу в контексті розвиваючого маркетингу та диджиталізації.

Література:

1. Баган Н. В. Актуальні проблеми використання земельних ресурсів аграрних підприємств. Стратегії інноваційного розвитку економіки: проблеми, перспективи, ефективність: матер. Міжнар. наук.-практ. конфер., м. Київ, 31 травня 2019 р. К.: Аналітичний центр "Нова Економіка", 2019. С. 28—31.

2. Баган Н. В. Впровадження інноваційних технологій в аграрних підприємствах: проблеми та перспективи. Актуальні проблеми використання потенціалу економіки країни: світовий досвід та вітчизняні реалії: матер. V Міжнар. наук.-практ. конфер., м. Дніпро, 28 листопада 2020 р. Дніпро: ПДАБА, 2020. С. 105–108.

3. Баган Н. В. Ресурсне забезпечення аграрних підприємств. Економічні та соціальні інновації як фактор розвитку економіки: матер. III Міжнар. наук.-практ. конфер., м. Запоріжжя, 31 жовтня 2020 р. Запоріжжя: ГО "СІЕУ", 2020. С. 56—58.

4. Баган Н. В. Ресурсний потенціал сільськогосподарських підприємств: стан та тенденції розвитку. Наукове забезпечення економічного розвитку, правового регулювання, управління, енергоефективності та провайдингу екоінновацій в аграрній і суміжних галузях в умовах глобалізації: колективна монографія. Полтава. 2021. С. 89—99.

5. Баган Н. В. Формування та ефективність використання ресурсів аграрних підприємств. Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 "Економіка". Полтавський державний аграрний університет, Полтава, 2021. 275 с.

6. Березіна Л. М., Баган Н. В. Інноваційна діяльність аграрних підприємств. Інноваційний розвиток та безпека підприємства в умовах неоіндустріального суспільства: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. студ. аспірантів та молодих вчених, м. Луцьк, 25 жовтня 2018 р. Волинський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк, 2018. С. 7—9.

7. Вяткін П. С. Фактори забезпечення потреб в ресурсах сільськогосподарських підприємств. Економічний простір. 2017. № 8. С. 176—181.

8. Покровська О. В. Трудові ресурси підприємства і шляхи підвищення ефективності їх використання у сільському господарстві. URL: <http://socrates.vsau.org/repository/card.php?id=2819> (дата звернення: 03.04.2024).

9. Поліщук Н. О., Рагуліна І. І., Особливості сутності та класифікації матеріальних ресурсів аграрного сектору економіки. URL: <https://cutt.ly/8Y7sXxG> (дата звернення: 03.04.2024).

10. Рогач С. М., Гуцул Т. А., Ткачук В. А. Економіка і підприємництво, менеджмент: навчальний посібник. Київ: Видавничий центр НУБіП України. 2015. 726 с.

11. Berezina L. M., Bahan N. V. Innovation as an efficiency increasing factor of agricultural enterprises resources using. Management of innovative development the economic entities:

collective monograph edited by M. Bezpartochnyi, I. Britchenko, in 2 Vol. Higher School of Social and Economic. Przeworsk: Wydawnictwo i Drukarnia NOVA SANDEC, 2018. P. 161—168.

References:

1. Bagan, N. V. (2019), "Actual problems of land resource utilization by agrarian enterprises", *Materialy Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi. "Stratehiyi innovatsiynoho rozvytku ekonomiky: problemy, perspektyvy, efektyvnist"* [Materials of the International Scientific and Practical Conference. "Strategies of innovative development of the economy: problems, prospects, efficiency"], Analytical Center "New Economy", Kyiv, Ukraine, pp. 28—31.

2. Bagan, N. V. (2020), "Implementation of innovative technologies in agricultural enterprises: problems and prospects", *Materialy V Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi. "Aktual'ni problemy vykorystannya potentsialu ekonomiky krayiny: svitovyy dosvid ta vitchyznyani realiyi"* [Materials of the V International Scientific and Practical Conference. "Actual problems of using the potential of the country's economy: world experience and domestic realities"], PDABA, Dnipro, Ukraine, pp. 105—108.

3. Bagan, N. V. (2020), "Resource provision of agrarian enterprises. Economic and social innovations as a factor of economic development", *Materialy III Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi* [Materials of the III International Scientific and Practical Conference], SIEU, Zaporizhia, Ukraine, pp. 56—58.

4. Bagan, N. V. (2021), *Resursnyy potentsial sil's'kohospodars'kykh pidpryyemstv: stan ta tendentsiyi rozvytku* [Resource potential of agricultural enterprises: state and development trends], PDAA, Poltava, Ukraine.

5. Bagan, N. V. (2021), "Formation and efficiency of resource use of agricultural enterprises", Abstract of Ph.D. dissertation, Economy, Poltava, Ukraine.

6. Berezina, L.M. and Bagan, N.V. (2018), "Innovative activity of agrarian enterprises", *Materialy Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi. "Innovatsiynyy rozvytok ta bezpeka pidpryyemstva v umovakh neoindustrial'noho suspil'stva"* [Materials of the International Scientific and Practical Conference. "Innovative development and security of the enterprise in the conditions of the neo-industrial society"], Volyn National University named after Lesya Ukrainka, Lutsk, Ukraine, pp. 7—9.

7. Vyatkin, P. S. (2017), "Factors to meet resource needs of agricultural enterprises", *Economic space*, vol. 8, pp. 176—181.

8. Pokrovska, O. V. (2011), "Labor resources of the enterprise and ways of increasing the efficiency of their use in agriculture", available at: <http://socrates.vsau.org/repository/card.-php?id=2819> (Accessed 03.04.2024).

9. Polishchuk, N.O. and Ragulina, I.I. (2017), "Peculiarities of the essence and classification of material resources of the agrarian sector of the economy", available at: <https://cutt.ly/8Y7sXxG> (Accessed 03.04.2024).

10. Rogach, S. M., Hutsul, T. A. and Tkachuk, V. A. (2015), *Ekonomika i pidpryyemnytstvo, menedzhment* [Economics and entrepreneurship, management], NUBiP, Kyiv, Ukraine.

11. Berezina, L. M. and Bahan, N. V. (2018), *Innovation as an efficiency increasing factor of agricultural enterprises resources using*, Wydawnictwo i Drukarnia NOVA SANDEC, Przeworsk, Poland.

Стаття надійшла до редакції 27.05.2024 р.

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України (Категорія «Б») з

ЕКОНОМІЧНИХ НАУК та ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

(Наказ Міністерства освіти і науки України
№ 886 від 02.07.2020)

Спеціальності - 051, 071, 072, 073, 075, 076, 281, 292